

บทที่ 4

การจัดแนวการเรียนการสอนนิทานชาดก

ในด้านการเรียนการสอนปัจจุบันซึ่งเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาด้านการวิเคราะห์ สังเคราะห์ แสดงความคิดเห็น แสวงหาความรู้ การสอนเพื่อพัฒนาการคิดจึงเป็นสิ่งสำคัญการศึกษานิทานชาดกอันจะนำไปสู่ความรู้ความเข้าใจและตระหนักในคุณค่าแท้จริงนั้น การเรียนการสอนจึงต้องจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความหมาย ผู้เรียนมองเห็นความสำคัญในสิ่งที่จะเรียนรู้ มีโอกาสค้นคว้า รวบรวมความรู้ แสดงความคิด และอภิปรายโต้แย้งอย่างมีเหตุผล ดังปรากฏชัดเจนในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 22 ว่า “ การศึกษาต้องยึดหลักที่ว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ ” และมาตรา 24 กล่าวว่า “ กระบวนการเรียนรู้ต้องจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัด และความแตกต่างของผู้เรียนฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และประยุกต์ใช้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหา ใ้รู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่องผสมผสานสาระความรู้ต่าง ๆ อย่างสมดุล รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน อำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกัน จากสื่อและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย พ่อแม่ ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่ ”

ดังนั้นในการจัดแนวการเรียนการสอนครั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้นำกิจกรรมการเรียนการสอนในกระบวนการและรูปแบบการสอน 3 รูปแบบ คือ กระบวนการสอนแบบเนรมิตวิทยา (Constructivism) รูปแบบการสอนแบบสืบสวนสอบสวน (Inquiry Training Method) และกระบวนการสอนแบบร่วมมือประสานใจ (Cooperative Learning) มาผสมผสานและประยุกต์ใช้ให้เข้ากับการเรียนการสอนนิทานชาดก โดยอาศัยหลักการและกระบวนการสอนแบบเนรมิตวิทยา (Constructivism) มาเป็นแนวคิดพื้นฐาน ซึ่งรูปแบบการสอนดังกล่าวมีแนวคิดสำคัญและขั้นตอนการสอนดังนี้

ตารางแสดงการบูรณาการรูปแบบการสอน

ขั้นตอนกระบวนการสอนแบบ นิรมิตวิทยา (Constructivism)	ขั้นตอนกระบวนการสอนแบบ สืบสวนสอบสวน (Inquiry Training Method)	ขั้นตอนรูปแบบการสอนแบบ ร่วมมือประสานใจ (Cooperative Learning)
<ul style="list-style-type: none"> - ปฐมนิเทศ - กระตุ้นให้เกิดความคิด - สร้างความรู้ใหม่ - ทดลองใช้ความรู้ใหม่ - สรุป 	<ul style="list-style-type: none"> - นำเข้าสู่ปัญหา - รวบรวมข้อมูลเพื่อพิจารณา - รวบรวมข้อมูลเพื่อทดสอบ - สร้างคำอธิบาย - วิเคราะห์กระบวนการคิด 	<ul style="list-style-type: none"> - ขั้นเตรียม - ขั้นสอน - ขั้นทำกิจกรรมกลุ่ม - ขั้นตรวจสอบผลงานและทดสอบ - ขั้นสรุปและประเมินผล

และเมื่อบูรณาการรูปแบบการสอนเรียบร้อยแล้วก็จะได้ขั้นตอนในการจัดแนวการเรียนการสอนนิทานชาดก ดังนี้

ขั้นที่ 1 การปฐมนิเทศ เป็นขั้นเริ่มการสอนในขั้นนี้ครูแนะนำแต่เพียงว่าหัวข้อที่จะเรียนและวิธีการเรียนในลักษณะที่ครูไม่บอกความรู้ ผู้เรียนจะต้องช่วยกันสร้างความรู้เอง

ขั้นที่ 2 กระตุ้นให้เกิดความคิด เป็นขั้นของกิจกรรมที่กระตุ้นให้นักเรียนระดมพลังสมองเพื่อแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการค้นพบความรู้ในเรื่องที่จะเรียน โดยใช้ความรู้เดิมเป็นฐานความคิดไปก่อนในขั้นนี้เริ่มมีแบ่งกลุ่มเพื่อปฏิบัติงาน

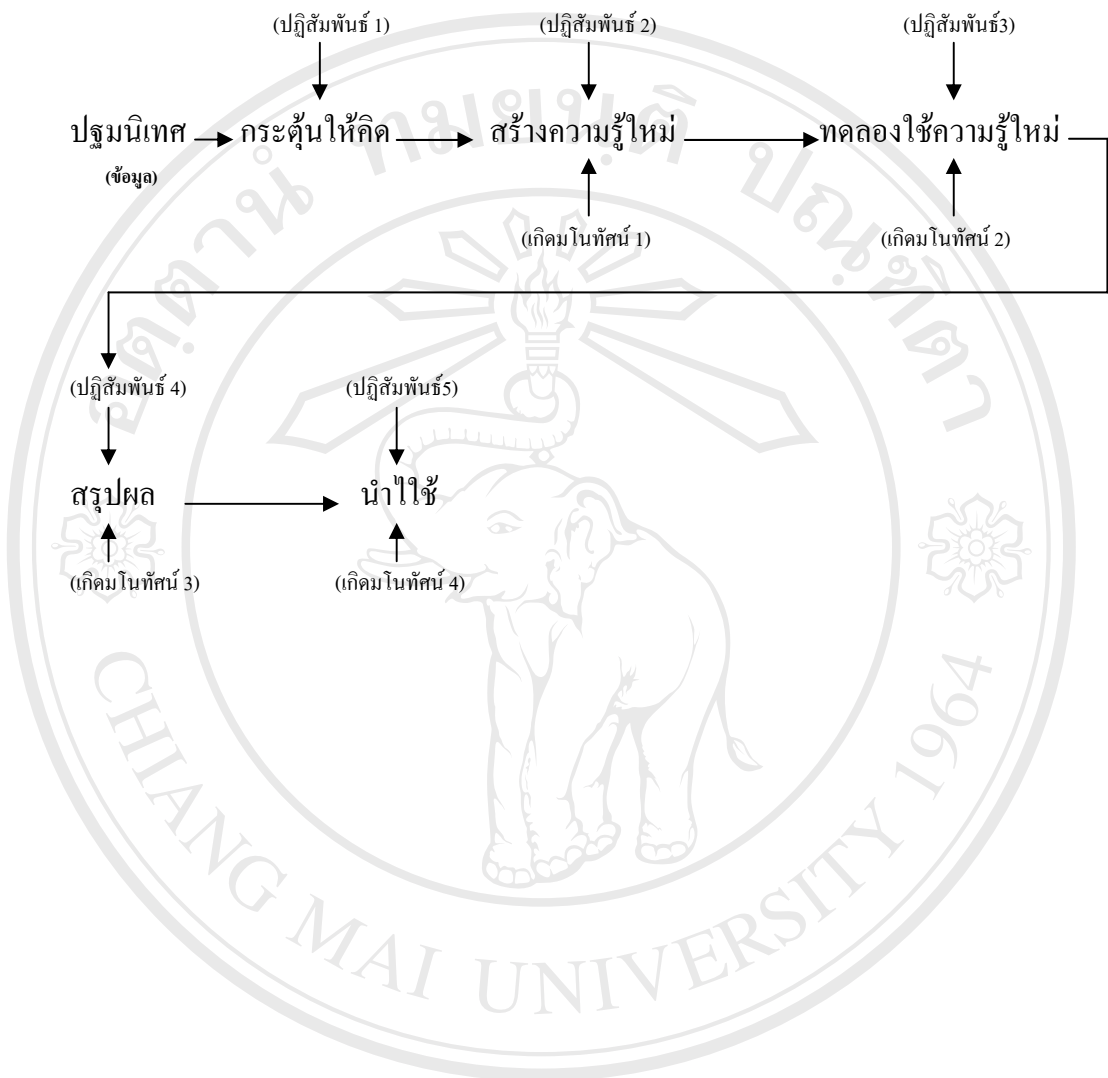
ขั้นที่ 3 สร้างความรู้ใหม่ จัดกิจกรรมให้นักเรียนแต่ละกลุ่มปฏิบัติเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่เกี่ยวกับเรื่องที่เรียน

ขั้นที่ 4 ทดลองใช้ความรู้ใหม่ จัดกิจกรรมต่อเนื่องโดยให้นักเรียนแต่ละกลุ่มนำองค์ความรู้ที่สร้างขึ้นในขั้นที่ 3 มาใช้ในสถานการณ์ที่ครูกำหนดให้ หรือนักเรียนเป็นผู้กำหนดเอง

ขั้นที่ 5 ขั้นสรุป เป็นขั้นที่นักเรียนทั้งหมดร่วมกันสรุปองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากการเรียนครั้งนี้อีกครั้งหนึ่ง

ขั้นที่ 6 ขั้นนำไปใช้ เป็นขั้นที่นักเรียนนำความรู้ที่ได้ไปทดลองใช้จริงเพื่อให้เห็นถึงคุณค่าขององค์ความรู้ต่าง ๆ ที่ตนได้ศึกษามา

อาจกล่าวได้ว่า รูปแบบการสอนในงานวิจัยนี้มีแนวคิดและขั้นตอนสำคัญ ดังนี้

การจัดแนวการเรียนการสอนนิทานชาดก

เรื่องที่ 1. ความรู้พื้นบ้านเกี่ยวกับนิทานชาดก (50 นาที)

สาระสำคัญ

นิทานชาดกจัดเป็นนิทานพื้นบ้านประเภทหนึ่งที่น่าสนใจนอกจากจะให้ความสนุกสนานเพลิดเพลินแล้วยังแฝงไว้ด้วยแนวคิดสำคัญทางพุทธศาสนาที่ช่วยปลูกฝังและกล่อมเกลาจิตใจผู้คนให้เป็นคนดี

จุดประสงค์หลัก

เพื่อให้ผู้เรียนรู้ถึงที่มา ความหมาย องค์ประกอบ ตลอดจนความสำคัญของนิทานชาดก

กิจกรรมการเรียนการสอน

ขั้นที่ 1. ปฐมนิเทศ

ครูบอกกับนักเรียนว่าวันนี้จะเรียนเรื่องนิทานชาดกโดยให้นักเรียนร่วมกันค้นหาความรู้จากเอกสารประกอบการเรียนที่ครูแจกให้

ขั้นที่ 2. กระตุ้นให้เกิดความคิด

2.1 ครูนำนักเรียนร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับเรื่องของนิทานชาดกโดยใช้คำถามดังนี้

2.1.1 นักเรียนเคยได้ยินคำว่านิทานชาดกหรือไม่

2.1.2 นักเรียนคิดว่านิทานชาดกนั้นมีความหมายว่าอะไรและเป็นนิทานที่เล่าถึง

เรื่องราวของใคร

2.2 ครูให้นักเรียนแบ่งเป็นกลุ่ม จากนั้นให้แต่ละกลุ่มอ่านเรื่องย่อของนิทานชาดกเรื่อง ชมพูราชแดงเขียว โดยให้นักเรียนในกลุ่มช่วยกันแสดงความคิดเห็นเพื่อให้ได้ข้อสรุปที่ตรงกัน จากนั้นครูใช้คำถามดังนี้

2.2.1 นักเรียนเคยอ่านหรือได้ยินชื่อของนิทานชาดกเรื่องนี้มาบ้างหรือไม่

2.2.2 นักเรียนคิดว่านิทานชาดกเรื่องนี้เล่าถึงเรื่องราวของใคร

2.2.3 นักเรียนคิดว่านิทานชาดกเรื่องนี้ใครที่เป็นตัวละครเอกของเรื่อง

ขั้นที่ 3. สร้างความรู้ใหม่

3.1 ครูแจกใบความรู้เกี่ยวกับเรื่องของนิทานชาดกให้นักเรียนศึกษา โดยในใบความรู้ประกอบด้วยความรู้เรื่องความหมายของนิทานชาดก ความเป็นมาของนิทานชาดก ประเภทของนิทานชาดก องค์ประกอบของนิทานชาดก และความสำคัญของนิทานชาดก

3.2 จากนั้นครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มสรุปถึงความรู้ที่ได้จากเอกสารที่แจก โดยนักเรียนตั้งคำถามและซักถามแสดงความคิดเห็นภายในกลุ่ม จากนั้นครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนองานที่ได้รับมอบหมายด้วยการรายงานหน้าชั้นเรียน โดยครูสรุปอีกครั้งด้วยคำถามดังนี้

- 3.2.1 นักเรียนคิดว่านิทานชาดกมีความหมายและมีที่มาอย่างไร
- 3.2.2 นักเรียนคิดว่านิทานชาดกมีกี่ประเภท
- 3.2.3 นักเรียนคิดว่าองค์ประกอบสำคัญของนิทานนั้นมีกี่ส่วนอะไรบ้าง
- 3.2.4 นักเรียนคิดว่านิทานชาดกนั้นมีความสำคัญอย่างไร

สื่อการเรียนการสอน

1. นิทานชาดกพื้นบ้านเรื่องชมพูราชแดงเขียว
2. ใบความรู้เรื่องความหมายและความเป็นมา ประเภท องค์ประกอบ และความสำคัญของนิทานชาดก
3. คำถาม

การประเมินผล

1. สังเกตจากพฤติกรรมการร่วมมือในการตอบคำถามและการทำงานกลุ่ม
2. สังเกตจากการสรุปประเด็นและอภิปราย

เรื่องที่ 2. การฝึกหาโครงสร้างของนิทานชาดก (150 นาที)

สาระสำคัญ

โครงสร้างของนิทานถือเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยทำให้มองเห็นถึงลักษณะเฉพาะของนิทานแต่ละประเภทได้ ดังนั้นการศึกษาโครงสร้างของนิทานจึงทำให้ผู้ศึกษาสามารถมองเห็นถึงลักษณะเฉพาะของนิทานที่ตนสนใจและต้องการจะศึกษาได้

จุดประสงค์หลัก

1. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์และเห็นถึงความแตกต่างของโครงสร้างนิทานพื้นบ้านและนิทานชาดก
2. เพื่อให้นักเรียนทราบว่านิทานในปัญญาสชาดกฉบับล้านนามีโครงสร้างและแนวคิดที่สำคัญอะไรบ้าง
3. เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักและเห็นถึงคุณค่าของการวิเคราะห์โครงสร้างของนิทาน

กิจกรรมการเรียนการสอน

ขั้นที่ 1. ปฐมนิเทศ

ครูบอกกับนักเรียนว่าวันนี้จะเรียนเรื่องโครงสร้างของนิทานชาดกเพื่อให้นักเรียนได้ทราบว่าโครงสร้างและแนวคิดที่สำคัญของนิทานชาดกนั้นมีอะไรบ้าง

ขั้นที่ 2. กระตุ้นให้เกิดความคิด

2.1 ครูตั้งคำถามนักเรียนดังนี้

2.1.1 ตอนที่อ่านนิทานชาดกเรื่องชมพูราชแดงเจี๊ยนนักเรียนสังเกตเห็นหรือไม่ว่าหลังจากกล่าวปัจจุบันวัตถุจบนิทานเรื่องชมพูราชแดงเจี๊ยนเปิดเรื่องอย่างไร

2.1.2 หลังจากเปิดเรื่องแล้วนิทานดำเนินเรื่องอย่างไรต่อไป

2.1.3 ในตอนท้ายเรื่องนิทานเรื่องชมพูราชแดงเจี๊ยนจบลงอย่างไร

2.1.4 ครูอาจสรุปเพิ่มเติมว่านิทานชาดกเรื่องชมพูราชแดงเจี๊ยนนั้นเปิดเรื่องด้วยการกล่าวถึงความเป็นมาของตัวละครว่าชมพูราชเป็นใครมาจากไหน จากนั้นจึงต่อด้วยการกล่าวถึงการผจญภัยของชมพูราชว่าพบเจอเรื่องราวอะไรบ้าง และจบด้วยการกล่าวถึงว่าชมพูราชได้ขึ้นครองราชย์เป็นพระราช (ครูสรุปเนื้อหาของนิทานเรื่องชมพูราชแดงเจี๊ยนอย่างย่อ ๆ)

2.1.5 จากที่กล่าวมานักเรียนคิดว่าชมพูราชแดงเขียวประกอบไปด้วยโครงสร้างของนิทานทั้งหมดกี่ตอน (ในขั้นนี้ครูอาจนำเอกสารประกอบการสอนนิทานเรื่องชมพูราชแดงเขียวให้นักเรียนแต่ละกลุ่มศึกษาอีกครั้ง)

ขั้นที่ 3. สร้างความรู้ใหม่

3.1 ครูนำเรื่องย่อของนิทานชาดกเรื่องสุพรหมโมกษะหมาเก้าหาง พรหมจักร และหรมาน มาให้นักเรียนแต่ละกลุ่มศึกษาว่าทั้งในตอนเปิดเรื่อง กลางเรื่อง และท้ายเรื่องนั้นมีความคล้ายคลึงกับนิทานชาดกเรื่องชมพูราชแดงเขียวหรือไม่ โดยครูตั้งคำถามดังนี้

3.1.1 นักเรียนคิดว่านิทานชาดกทั้ง 3 เรื่องมีโครงสร้างของนิทานทั้งหมดกี่ตอน

3.1.2 นักเรียนว่านิทานชาดกทั้ง 3 เรื่องนั้นเล่าถึงเรื่องราวของใคร

3.1.3 นักเรียนคิดว่านิทานทั้ง 3 เรื่องนั้นมีโครงสร้างและเนื้อหาที่คล้ายคลึงกับชมพูราชแดงเขียวหรือไม่

3.1.4 นักเรียนจะลงความเห็นได้หรือไม่ว่านิทานชาดกเรื่องชมพูราชแดงเขียวสุพรหมโมกษะหมาเก้าหาง พรหมจักร และหรมานนั้นเป็นนิทานชาดกเหมือนกันและโครงสร้างของนิทานก็มี 3 ตอนเช่นกัน

3.2 ครูนำเรื่องย่อของนิทานเรื่องผานางคอย วังบัวบาน และฝีม้าบ้อง ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มศึกษา โดยครูแนะประเด็นการศึกษา ดังนี้

3.2.1 ให้นักเรียนศึกษาว่าโครงสร้างของนิทานทั้ง 3 เรื่องนั้น มีความเหมือนหรือแตกต่างกันหรือไม่

3.2.2 นักเรียนว่านิทานทั้ง 3 เรื่องนี้เล่าถึงเรื่องราวของใคร

3.2.3 นักเรียนคิดว่าโครงสร้างของนิทานพื้นบ้านทั้ง 3 เรื่องนั้นมีความแตกต่างหรือคล้ายคลึงกับนิทานชาดกที่เคยศึกษามาหรือไม่

3.2.4 ถ้ามีความแตกต่างนักเรียนสังเกตได้จากตรงไหน

3.2.5 จากผลการศึกษานักเรียนจะสามารถสรุปได้หรือไม่ว่านิทานแต่ละประเภทนั้นมีโครงสร้างที่แตกต่างกันและนิทานชาดกก็มีโครงสร้างเฉพาะที่เป็นแบบฉบับของตัวเองด้วย

3.3 ครูสรุปเพิ่มเติมว่านิทานแต่ละประเภทนั้นต่างก็มีโครงสร้างที่มีลักษณะเป็นของตนเองตามจุดประสงค์หลักของนิทานประเภทนั้น ๆ

ขั้นที่ 4 : ทดลองใช้ความรู้ใหม่

4.1 ครูนำนิทานชาดกจากปัญญาสชาดกฉบับล้านนามาให้นักเรียนแต่ละกลุ่มศึกษาโดยคัดเลือกจากนิทานที่มีโครงสร้างทั้ง 3 แบบ ได้แก่นิทานเรื่อง

- 4.1.1 กลุ่มที่ 1. สมุทโทมสชาดก สุธนูชาดก สุธนชาดก
- 4.1.2 กลุ่มที่ 2. สุภมิตตชาดก สุวัณณสังขราชกุมมารชาดก จันทฆาตกชาดก
- 4.1.3 กลุ่มที่ 3. ตูลกชาดก มฆชาดก สุตตโสสมชาดก
- 4.1.4 กลุ่มที่ 4. จัมเปยชาดก นัททันตชาดก สิริวิปุลกิตติชาดก
- 4.1.5 กลุ่มที่ 5. มหาปทุมมกุมารชาดก มหาสุรเสนชาดก สิริจุฑามณีชาดก
- 4.1.6 กลุ่มที่ 6. นรชีวาชาดก อรินทุมมราชชาดก สุวัณพรมหัทธตชาดก

4.2 จากนั้นครูให้คำอธิบายดังนี้

- 4.2.1 ปัญญาสชาดกฉบับล้านนาเป็นชาดกพื้นบ้านที่แต่งขึ้นในล้านนาโดยพระภิกษุสงฆ์ที่ทรงความรู้เป็นชาดกนอกนิบาตประกอบไปด้วยนิทานทั้งหมด 56 เรื่อง
- 4.2.2 ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มศึกษาว่าโครงสร้างของนิทานในแต่ละเรื่องนั้นในตอนเปิดเรื่อง กลางเรื่อง และท้ายเรื่องนั้นกล่าวถึงเรื่องราวอะไรบ้าง

ขั้นที่ 5 ขั้นสรุป

5.1 เมื่อนักเรียนแต่ละกลุ่มทำการศึกษาโครงสร้างของนิทานเรียบร้อยแล้วครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานที่ได้หน้าชั้นเรียน โดยครูใช้คำถามกระตุ้นดังนี้

- 5.1.1 นักเรียนทราบหรือไม่ว่านิทานที่ตนศึกษานั้นแต่ละตอนกล่าวถึงอะไรบ้างและเป็นการกล่าวถึงเรื่องราวของใคร
- 5.1.2 จากโครงสร้างของนิทานนักเรียนทราบหรือไม่ว่าตัวละครเอกของเรื่องนั้นโดยส่วนใหญ่แล้วจะทำอะไร
- 5.1.3 จากนั้นครูอธิบายเพิ่มเติมว่านิทานในปัญญาสชาดกฉบับล้านนาสามารถแบ่งโครงสร้างของนิทานได้เป็น 2 ประเภทคือ

1. นิทานชาดกมีมีเนื้อหาด้ายกับนิทานพื้นบ้านและนิทานจักร ๆ วงศ์ ๆ
นิทานประเภทนี้มักจะกล่าวถึงเรื่องราวของการผจญภัยของพระโพธิสัตว์ไว้ด้วยโดยมักจะเล่าว่า

พระโพธิสัตว์ต้องเดินทางออกไปผจญภัยต้องพบและพลัดพรากจากนางอันเป็นที่รักหรือต้องต่อสู้หรือต้องถูกทดสอบความสามารถก่อนที่เรื่องราวทั้งหมดจะจบลงด้วยดี

2. นิทานชาดกที่มุ่งนำเสนอการบำเพ็ญทานของพระโพธิสัตว์โดยนิทานกลุ่มนี้จะมีโครงสร้างหรือเนื้อหาของนิทานที่เรียบง่ายมุ่งที่จะนำเสนอการบำเพ็ญทานของพระโพธิสัตว์ที่เป็นตัวละครเอกของเรื่อง

5.1.4 จากนั้นครูถามต่อนักเรียนคิดว่านิทานกลุ่มที่ตนศึกษานั้นจัดเป็นนิทานที่อยู่ในโครงสร้างประเภทใดเพราะอะไร และสังเกตได้จากไหน (ลองให้นักเรียนยกตัวอย่างจากนิทานที่วิเคราะห์)

5.2 ครูสรุปผลการศึกษาก่อนหน้านี้ว่าโครงสร้างของนิทานในปัญญาสชาดกฉบับล้านนาประกอบไปด้วย 3 ส่วนสำคัญ คือ ตอนต้นเรื่องหรือเปิดเรื่อง ตอนกลางเรื่อง และตอนท้ายเรื่อง นอกจากนั้นยังสามารถแบ่งโครงสร้างของนิทานได้อีก 2 ประเภทคือ 1. โครงสร้างของนิทานชาดกที่มีเนื้อหาคล้ายกับนิทานพื้นบ้านและนิทานจักร ๆ วงศ์ ๆ และ 2. โครงสร้างของนิทานชาดกที่มุ่งนำเสนอการบำเพ็ญทานของพระโพธิสัตว์ โดยการเล่าถึงการบำเพ็ญทานบารมีที่เห็นอยู่บ่อยครั้งในโครงสร้างของนิทานนั้นเป็นการแสดงให้เห็นว่าผู้แต่งต้องการจะนำเสนอแนวคิดเรื่องการบำเพ็ญทานให้แก่พุทธศาสนิกชนโดยอาศัยบทบาทของพระโพธิสัตว์ในการถ่ายทอด

สื่อการสอน

1. เรื่องย่อนิทานชาดกเรื่อง สุพรหมโมกษะหมาเก้าหาง พรหมจักร และหรมาน
2. เรื่องย่อนิทานพื้นบ้านเรื่อง ผานางคอย ว่างบัวบาน ฝีม้าบ้อง
3. เรื่องย่อนิทานชาดกจากปัญญาสชาดกฉบับล้านนาเรื่อง สมุททโฆสชาดก สุธนูชาดก สุธนชาดก สุมภมิตตชาดก สุวัณณสังขราชกุมมารชาดก จันทมาตกชาดก ตุลกชาดก มฆชาดก สุตตโสมชาดก จัมเปยยชาดก จัททันตชาดก สิริวิบุลภิกขิตติชาดก มหาปทุมมกุมมารชาดก มหาสุรเสนชาดก สิริจุฑามณีชาดก นรชีวาชาดก อรินทุมมราชชาดก และ สุวัณพรหมทัตตชาดก

4. แบบฝึกหัดการหาโครงสร้างและแนวคิดสำคัญของนิทานชาดก

การประเมินผล

1. สืบเนื่องจากพฤติกรรมการร่วมมือในการตอบคำถามและการทำงานกลุ่ม
2. สืบเนื่องจากการสรุปประเด็นและอภิปราย

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

เรื่องที่ 3. การฝึกหัดแต่งนิทานจากการกำหนดโครงสร้าง (100 นาที)

สาระสำคัญ

การที่นักเรียนรู้จักและสามารถวิเคราะห์ถึงโครงสร้างของนิทานได้นั้นนักเรียนสามารถนำความรู้ดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในการฝึกหัดแต่งนิทานได้ โดยการกำหนดโครงสร้างพื้นฐานของนิทานทั้ง 3 ส่วน นอกจากนั้นต้องนำองค์ความรู้ที่ได้ไปใช้จริงด้วย

จุดประสงค์หลัก

เพื่อให้นักเรียนสามารถแต่งนิทานจากการกำหนดโครงสร้างและสามารถนำความรู้เรื่องโครงสร้างของนิทานไปใช้จริงได้

กิจกรรมการเรียนการสอน

ขั้นที่ 1. การปฐมนิเทศ

ครูบอกกับนักเรียนว่าวันนี้จะเรียนเรื่องการฝึกหัดแต่งนิทานที่บ้านจากการกำหนดโครงสร้างของนิทาน โดยจะให้นักเรียนศึกษาจากใบงานแล้วจึงทดลองทำผลงาน

ขั้นที่ 2. กระตุ้นให้เกิดความคิด

ครูถามนักเรียน โดยใช้คำถามดังนี้

2.1 นักเรียนเคยฝึกหัดแต่งนิทานมาบ้างหรือไม่ ขั้นตอนการแต่งของนักเรียนมีอะไรบ้าง

2.2 จากที่ฝึกหาโครงสร้างของนิทานชาคนักเรียนคิดว่าจะสามารถนำความรู้ที่ได้มาฝึกหัดแต่งนิทานได้หรือไม่

ขั้นที่ 3. สร้างความรู้ใหม่

3.1 ครูนำตัวอย่างการแต่งนิทานจากการกำหนดโครงสร้างเรื่องปลาน้อยย้ายบ้านมาให้ นักเรียนแต่ละกลุ่มศึกษาจากนั้นครูใช้คำถามดังนี้

3.1.1 จากใบงานนักเรียนทราบหรือไม่ว่านิทานเรื่องปลาน้อยย้ายบ้านมีขั้นตอนการแต่ง และกำหนดโครงสร้างอย่างไร

3.1.2 นักเรียนสังเกตเห็นข้อดีของการกำหนดโครงสร้างของนิทานก่อนการเขียนหรือไม่แล้วนักเรียนคิดว่าการกำหนดโครงสร้างของนิทานก่อนการเขียนผลงานจริงมีประโยชน์หรือข้อดีอย่างไร

3.1.3 นักเรียนคิดว่านิทานเรื่องปลาน้อยย้ายบ้านให้แนวคิดเรื่องใด

3.2 ครูสรุปว่าการกำหนดโครงสร้างของนิทานก่อนการเขียนแบบย่อ ๆ หรืองานเขียนแบบอื่น ๆ ก่อนลงที่จะลงมือเขียนจริงนั้นมีประโยชน์คือจะช่วยให้งานเขียนของเรามีแนวทางที่ชัดเจนเป็นไปตามวัตถุประสงค์ไม่หลงทาง

ขั้นที่ 4. ทดลองใช้ความรู้ใหม่

ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มแตงนิทานมากลุ่มละ 1 เรื่อง ตามขั้นตอนในใบงานที่เคยได้ศึกษา โดยแบ่งเป็นโครงสร้างของนิทานที่จะแต่งเป็น 3 ช่วง คือ โครงสร้างตอนต้นหรือเปิดเรื่อง โครงสร้างตอนกลางเรื่อง และโครงสร้างตอนท้ายเรื่อง โดยกำหนดว่าในแต่ละช่วงจะเล่าหรือนำเสนออะไร ทั้งนี้ในตอนท้ายให้นักเรียนนำเสนอด้วยว่าต้องการให้ข้อคิดหรือนำเสนอแนวคิดอะไรให้แก่ผู้อ่าน

ขั้นที่ 5. ขั้นสรุป

5.1 ครูให้แต่ละกลุ่มนำเสนอโครงสร้างและแนวคิดของนิทานที่กลุ่มของตนเองกำหนด จากนั้นต่อด้วยการเล่านิทานตามโครงสร้างและแนวคิดที่กำหนดไว้

5.2 เมื่อนักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอนิทานเรียบร้อยแล้วครูนำนักเรียนสรุปผลการศึกษาอีกครั้งดังนี้

การที่เราศึกษาถึงโครงสร้างของนิทานนั้นทำให้เราทราบว่านิทานแต่ละประเภทนั้นมีโครงสร้างอย่างไร และเมื่อนักเรียนศึกษาถึงโครงสร้างของนิทานชาดกและปัญญาสชาดกฉบับล้านนาก็ทำให้นักเรียนทราบว่านิทานชาดกและปัญญาสชาดกฉบับล้านนานั้นมีโครงสร้างที่สำคัญทั้งหมดกี่ตอนมีการดำเนินเรื่องอย่างไร ให้แนวคิดสำคัญอะไร แตกต่างจากนิทานประเภทอื่นหรือไม่ นอกจากนี้นักเรียนยังสามารถนำความรู้เรื่องโครงสร้างของนิทานที่ได้ไปประยุกต์ใช้ได้ด้วย เช่นการแตงนิทานที่แต่ละกลุ่มได้แตงมาข้างต้นซึ่งก็จะทำให้งานเขียนที่ได้นั้นออกมามีคุณภาพ เพราะการกำหนดโครงสร้างของงานเขียนก่อนที่จะลงมือเขียนจริงนั้นจะทำให้เรามองเห็นโครงสร้างของงานที่ชัดเจนไม่หลงทาง

ขั้นที่ 6. นำไปใช้

ในขั้นนี้ครูอาจให้นักเรียนนำความรู้เรื่องโครงสร้างของนิทานที่ได้ไปประยุกต์ใช้
ดังนี้

6.1 จับคู่กันเพื่อแต่งและสร้างหนังสือนิทานมา 1 เรื่อง

6.2 จับคู่กันเพื่อออกไปศึกษานิทานพื้นบ้านจากผู้คนในชุมชนแล้วแบ่ง
โครงสร้างนิทานออกเป็นช่วงหรือตอนเพื่อศึกษาว่านิทานพื้นบ้านที่ตนศึกษาในชุมชนนั้นมี
โครงสร้างทั้งหมดกี่ตอนและแต่ละตอนมักจะกล่าวถึงเรื่องใดบ้าง

สื่อการสอน

1. ใบความรู้เรื่องการแต่งนิทานจากการกำหนดโครงสร้าง (นิทานเรื่องปลาน้อย
ย้ายบ้าน)
2. ใบงานการฝึกหัดแต่งนิทาน

การประเมินผล

1. สังเกตจากพฤติกรรมความร่วมมือในการตอบคำถามและการทำงานกลุ่ม
2. สังเกตจากการสรุปประเด็นและอภิปราย
3. การแต่งนิทาน
4. การแต่งหนังสือนิทาน หรือการหาโครงสร้างของนิทานพื้นบ้าน